

3 I 4 DE JUNY ESCOLA FEMINISTA D'ESTIU PER A DONES

"La vida está en gran parte compuesta de sueños.
Hay que unirlos a la acción".
Anaïs Nin, escriptora

Utopies feministes, cossos insubmisos

Divendres 3

16.30: Heteronormativitat com a poder.
Esdevenir feministes

23.15 Festa al Brot (Bar de la Farinera)

VJ Sabotage i DJ Coraje

Dissabte 4

10.15: Nos-altres feministes, els racismes que vivim

15.00: Totes Juntes, Acció contra les violències

16.00: Mons Feministes : xarxes de solidaritat i de
relacions alternatives al capitalisme patriarcal
heteronormatiu i racista

ORGANITZEN

Ca La Dona
Xarxa Feminista
Activistes Independents

COL·LABORA

Centre de Cultura de Dones
Francesca Bonnemaison

TOTES LES ACTIVITATS

Centre de Cultura de Dones
Francesca Bonnemaison
c/Sant Pere més Baix, 7
2ª i 3ª planta de l'edifici
◀M▶ L1 Jaume I

LA FESTA

El Brot (Bar de la
Farinera)
Gran Via de les Corts
Catalanes, 837
◀M▶ L1 Glòries

Escola Feminista d'Estiu 2011

L'any passat, vàrem iniciar l'Escola Feminista d'Estiu com a espai de trobada de dones feministes, per intercanviar opinions, com a autoformació, per fer circular sabers, per compartir els aprenentatges i per fer de les pràctiques teòriques quelcom enriquidor, pels i des dels Feminismes actuals.

Volíem i volem crear un espai de debat col·lectiu, que funcioni per contaminació. La mateixa contaminació que ens va amaranar a les Jornades Feministes de Granada l'any 2009 on, de nou, la xifra de 4000 dones de tot l'Estat espanyol amb voluntat de trobar-nos, va continuar sent un referent polític del pols vital dels Feminismes. Aquesta xifra, ha funcionat com a constant referent històric, des dels inicis dels feminismes a l'estat espanyol (Granada, 1979), tot i que des de llavors, jornades rere jornades, sempre hi ha hagut interpretacions que han liquidat i titllat cadascuna de les trobades d'ocàs del feminisme organitzat: *Eppur si muove*, primer amb onades, i ara, ens trobem amb un mar de Feminismes dels quals volem parlar a l'Escola Feminista d'Estiu.

L'objectiu, doncs, és la creació d'un espai d'intercanvi circular de coneixements i d'experiències, en contraposició a l'habitual estructura vertical i unidireccional de transmissió de sabers. Un espai autoformatiu per a les dones feministes, amb la intenció de reforçar-nos i enriquir-nos teòricament, en confrontar les idees amb la crítica dialògica de cadascuna de nosaltres. Un espai feminista coparticipatiu per compartir coneixements, dialogar i produir pensament propi. Un espai per créixer teòricament, aprenent les unes de les altres a partir de materials de debat proposats des de les mateixes participants.

L'Escola Feminista d'Estiu, aspira a ser una Àgora dels Feminismes, de periodicitat anual, de convocatòria oberta, per compartir la relació política i el reconeixement mutu entre dones en aquest espai polític feminista.

Volem destacar la importància de l'acció col·lectiva, tant als debats (sense ponents i amb màxima participació possible), com a la mateixa organització (muntatge *low-cost*), que ens (re)apropa a una experiència que sempre ha format part de les pràctiques feministes, és a dir, treballar amb la convicció que no ens calen grans pressupostos per fer grans projectes, sinó que el que ens calen són moltes energies feministes. Les nostres mirades i les nostres experiències són el bagatge més valuós que tenim!

Benvingudes a l'Escola Feminista d'Estiu 2011!

UTOPIES FEMINISTES, COSSOS INSUBMISOS

Des de la comissió organitzadora us proposem reflexionar sobre tres eixos: **l'heteronormativitat, els racismes que vivim i la construcció d'alternatives al capitalisme patriarcal**. Volem compartir les visions que no ens permeten viure en llibertat i alhora imaginar i construir alternatives reals. Tot això partint de la teoria, però sobretot des de l'experiència dels nostres cossos, territori on prenen forma tant la vivència com la resistència patriarcal.

Programa

Divendres 3 de juny,

16.30 Arribada i "Hola, com va tot?"

17 h: Presentació de la sessió sobre **l'heteronormativitat com a eix de poder. Esdevenidors feministes**. Volem denunciar i parlar en primera persona sobre com ens afecta l'heteronormativitat, situar els diferents feminismes que coneixem, què en pensem i sobretot què hem après de cadascun d'ells.

17,30-20h. Treball en grups i posada en comú

Dissabte 4 de juny,

10.30h. Arribada i "Hola, com va tot?"

11h. Presentació de la sessió sobre: **Nos-altres feministes, els racismes que vivim**. Analitzarem el racisme present al moviment feminista, partint de la reflexió sobre "nosaltres" i "les altres.

11,30-14,30h. Treball en grups i posada en comú

Pausa per dinar i acció conjunta contra les violències

16h: **Mons feministes: xarxes de solidaritat i de relacions alternatives al capitalisme patriarcal, heteronormatiu i racista**. Volem activar els imaginaris feministes col·lectius que permetin crear alternatives reals, imaginar, construir, proposar. Com vols viure el teu feminisme en comunitat?

16,30-19h. Treball en grups i posada en comú

Genealogies com a eix transversal durant tota l'Escola per recordar les activistes feministes que ens han deixat i que estimem.

Eix 1

Heteronormativitat com a eix de poder. Esdevenidors feministes.

Volem denunciar i parlar en primera persona sobre com ens afecta l'heteronormativitat, situar els diferents feminismes que coneixem, què en pensem i sobretot què hem après de cadascun d'ells. Per fer això, potser seria bo començar per reflexionar sobre el concepte mateix d'heteronormativitat.

Amb aquesta paraula, ens referim tant a les relacions de poder en clau de gènere, com a les relacions de poder en clau de sexualitat, és a dir, a totes aquelles regulacions que (re)produeixen els nostres mons i cossos, tant a nivell cultural i simbòlic, com al nostre dia a dia. Heteronormativitats que es presenten, generalment, de forma binària (dones/homes), i que s'inscriuen a la genètica, tant dels patriarcats, com de les heterosexualitats axiomàtiques (no com a identitat/desig/pràctica sexual, sinó com a quelcom considerat "naturalment" imprescindible per al desenvolupament social de la humanitat).

Sexualitat i gènere, no sempre s'han considerat com a dues categories de poder/anàlisi que funcionen per separat, de fet, des de molts dels feminismes encara es subordina la sexualitat al gènere, amb la mateixa equació que es subordina l'alliberament de les lesbianes a l'alliberament de les dones. De forma que, aquesta separació, ha estat, més aviat, una necessitat "moderna" de les agències polítiques contestatàries, que es produeix als llocs d'influència històrica europea, i que permet traçar dues genealogies, de forma molt general, de les trajectòries d'aquestes contestacions:

- 1) Les **trajectòries dels gèneres** es conceptualitzen al llarg de debats de tradicions feministes, en convergència amb els estudis d'altres disciplines acadèmiques. Una proposta per seguir la pista seria des de l'antropòloga Margaret Mead, va començar a plantejar les diferències entre els homes i les dones com a constructes culturals, l'any 1928; des de 1949, Simone de Beauvoir va escriure el cèlebre pensament "No es neix dona: s'arriba a ser-ho" que fonamenta totes les teories dels gèneres i els ciments dels feminismes d'influències històriques europees; passant per una de les primeres concepcions de gènere, plantejada des de l'antropologia i el feminisme lesbià, l'any 1975, per Gayle Rubin; continuant per la visió especular que proposa Luce Irigaray, l'any 1978; a més de les problemàtiques que Judith Butler va plantejar l'any 1990 en el "*El gènere en disputa*", i un munt més d'estudioses/activistes feministes dedicades a posar en escac el gènere.

Les trajectòries dels gèneres, al llarg d'aquests anys, s'han anat pluralitzant i han anat reconceptualitzant els seus significats, entenent-se com a una inscripció cultural (gènere) sobre un cos biològic natural (sexe), tal i com plantejava l'any 1975 Gayle Rubin amb el sistema sexe-gènere; com a un concepte reclamat, utilitzat i inquirit des dels feminismes per exposar les relacions de poder patriarcal que sotmeten les dones; com a un terme que sinonimitza/eufemitza el concepte "dones", i/o el concepte "patriarcat"; com a una perspectiva que serveix per designar els estudis de

les relacions socials entre dones/homes, emmarcades en premisses de complementarietat; com a una categoria útil per a l'anàlisi històrica, tal com va proposar Joan Scott l'any 1990; o bé, com a una construcció social indistinta de la construcció biològica, tal i com va plantejar Judith Butler, l'any 1990, en exposar que gènere i sexe (no com a sexualitat, sinó com a cos biològic/natural on s'hi inscriu el gènere/cultural), són una mateixa cosa.

“Gènere”, al llarg d'aquesta curta vida, ha estat un concepte amb una pluralitat de significacions que contrasta notablement amb el constrenyiment, oblit, i suposada univocitat de “patriarcat”.

- 2) Les **trajectòries de les sexualitats** es poden resseguir des d'una proposta fonamentada, per una banda, en les dissidències de les lesbianes feministes respecte dels debats de sexualitat de finals dels anys 80 i principis dels 90, que van ser debats amplificats a tot el moviment feminista i que van ser motiu de grans escissions especialment dins del feminisme nord-americà (sodomasoquisme, pornografia, *butch-fem*), donant lloc a les anomenades “guerres del sexe”; i d'altra banda, van ser encarades pel moviment d'alliberament per les llibertats sexuals GLTB (Gais, Lesbianes, Transsexuals i Bisexuals), nascut a Stonewall, Nueva York, l'any 1969 que va promoure, a part d'una lluita pels drets civils de les comunitats GLTB, un moviment identitari molt heterogeni ideològicament.

La coincidència, en un context determinat, de les lesbianes feministes escindides i d'alguns grups GLTB, va desenvolupar un moviment conjunt, amb estratègies pròpies de pensament i d'actuació (com és la promulgada *Incertesa Radical*), d'on va sortir una producció teòrica *Radical de la Sexualitat* (Rubin, 1984) amb repercussió internacional. De forma ben diferent, l'any 1991, i com a influència d'aquestes teories radicals de la sexualitat de finals dels 80, emmarcades en un context repressiu de la sexualitat, com a reacció a l'epidèmia de SIDA que va canviar l'estil de vida de les comunitats de gais i lesbianes, apareix a Barcelona la *Radikal Gai* amb la intenció de fer un treball des de la política més incorrecta, a resultes de l'escissió del FAGC (Front d'Alliberament Gai de Catalunya), criticat per ser políticament massa influenciat per les constriccions de les lesbianes feministes/feministes no lesbianes, que entenen la sexualitat subordinada al gènere.

Aquesta tradició contestatària neix, doncs, del “descotillament” de la sexualitat com a categoria de poder, clarament diferenciada del gènere. Concebre les heteronormativitats, com a entitats separades alhora que íntimament relacionades, serveix de palanca per desenvolupar estratègies de contestació dels GLTBI (Gais, Lesbianes, Transsexuals, Bisexuals i Intersexuals), de les teories *queer* –també fonamentades en les teories post-modernes i deconstruccionistes–, així com per desenvolupar altres experiències feministes que utilitzen la sexualitat, el gènere i els cossos com a camps de transgressió política, tal com són els transfeminismes, els pornoterrorismes, els ciberfeminismes, els ciborgfeminismes, i una llarga

llista més de feminismes que actuen des de les micropolítiques dels cossos/grups/xarxes/propostes, teixides i enxarxades en macropolítiques de contestació urbana que són activament contemporànies, volàtils, i extremadament dinàmiques.

Així doncs, la proposta de parlar d'heteronormativitats, és per parar atenció a com aquestes dues categories han anat fent via, fins esdevenir el panorama actual dels feminismes, que ja, amb els transfeminismes, vàrem començar a conèixer a les Jornades Feministes de Granada 2009. I en aquesta Escola Feminista d'Estiu 2011, volem donar-nos l'oportunitat de parar atenció i trobar-nos amb les múltiples formes de fer agència política feminista, des d'un debat que ens permeti explorar-nos i conèixer-nos, des de les coincidències/dissidències, per enriquir-nos i créixer en/des de la pluralitat dels feminismes.

Per poder ficar cullerada, coneixent el que hi a l'olla, i per poder intercanviar sabors i receptes feministes, us proposem la lectura dels següents textos.

Fragments de l'eix 1

Per descomptat, gènere i sexualitat són coses diferents, però jo no crec que sigui possible dissociar-les completament. Algunes formes de sexualitat estan vinculades amb fantasies sobre gènere, i algunes formes de viure el gènere requereixen certs tipus de pràctiques sexuals. Hi ha significatives i esteses discontinuïtats entre normes de gènere i normativa sexual, com bé sabem. Però tant pel que fa al gènere com a la sexualitat, cap de nosaltres té la possibilitat d'auto-crear-se del no-res. Som transformats/des i actuats/des prèviament en qualsevol acció que anem a fer. I encara que puguem refer radicalment els nostres gèneres o fins i tot intentem refer les nostres sexualitats (sovint sense èxit), estem atrapats/des per normes fins i tot encara que lluitem contra elles”
<http://www.caladona.org/grups/uploads/2011/04/performatividad-precariedad-y-politicas-sexuales-judith-butler.pdf>

Malgrat el sorgiment històric del moviment de lesbianes, del feminisme i del moviment d'alliberament gai, l'actuació del qual ja ha sacsejat les categories filosòfiques i polítiques dels discursos de les ciències socials, aquestes categories segueixen sent utilitzades per la ciència contemporània sense més anàlisi. Funcionen com a conceptes primitius dins d'un conglomerat de disciplines, teories i idees actuals que anomenaré la ment hetero. En aquests conceptes incloc "dona", "home", "sexe", "diferència" i tota la sèrie de conceptes que porten la seva marca, entre ells "història", "cultura" i "realitat". I si bé en els últims anys s'ha acceptat que no existeix res que es pugui definir com a "naturalesa", que tot és cultura, segueix havent-hi dins d'aquesta cultura un nucli de naturalesa que es resisteix a qualsevol examen, una relació exclosa d'allò social en l'anàlisi, una relació la característica de la qual és ser ineludible en la cultura així com en la naturalesa, i que és la relació heterosexual. A això, li dic la relació social obligatòria entre "home" i "dona".

M. Wittig. <http://www.caladona.org/grups/?p=87>

La **cultura queer** (que engloba a grupos como *Queer Nation*, *Radical Furies* o *the Lesbian Avengers*) plantea una posición crítica con respecto a los efectos normativos de toda formación identitaria, no sólo la sexual sino también las referidas a la raza o a la clase. Así, frente a los análisis feministas clásicos y de los grupos de gays y lesbianas más liberales que aplican un enfoque dialéctico para valorar la opresión, las teorías *queers* consideran como su objetivo prioritario llevar a cabo un acercamiento transversal a los dispositivos sociales de sumisión y dominio. **B. Preciado/J. Halberstan/M. H. Bourcier**

Según Beatriz Preciado el movimiento **queer converge con el postfeminismo** al implicar una revisión crítica de las luchas feministas. Frente al feminismo liberal, heterosexual y de clase media que busca la igualdad del sujeto político mujer con el sujeto político hombre (la normalización), el postfeminismo incorpora otros elementos identitarios como las reivindicaciones de clase y raza. Frente al feminismo de la diferencia que ya integra la noción de cuerpo, pero define a la mujer en clave esencialista (y habla de una identidad femenina natural con una serie de rasgos intrínsecos: instinto maternal, sensibilidad,...), el postfeminismo concibe el cuerpo (y no sólo el cuerpo de la mujer) como el efecto de un conjunto de tecnologías sexuales. **B. Preciado/J. Halberstan/M. H. Bourcier**

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2011/02/retoricas-de-genero-politicas-de-identidad-b-preciado.pdf>

Malgrat ser un terme ampli, *queer* s'utilitza de tal forma que enforteix una sèrie de divisions que es sobreposen. En alguns contextos, es refereix a una generació de joves que es resisteix a les polítiques més institucionalitzades i reformistes que designen els termes "lesbiana" i "gai"; en altres àmbits, de vegades els mateixos, ha designat un moviment format majoritàriament per blancs que no ha abordat del tot la manera en què *queer* entra –o no entra- en joc dins de les comunitats no blanques. Mentre que en alguns espais aquest mot ha mobilitzat l'activisme lesbià (Smyth), en altres representa una falsa unitat entre homes i dones. De fet, podria succeir que la crítica del terme faci ressorgir mobilitzacions tant feministes com antiracistes en el si de les polítiques gais i lesbianes, o que obri noves possibilitats de coalicions que no donen per descomptat que aquests grups no siguin radicalment diferents els uns dels altres. **J. Butler**

<http://www.caladona.org/grups/?p=352>

Frente a este feminismo estatal, **el movimiento postporno** afirma que el Estado no puede protegernos de la pornografía, ante todo porque la decodificación de la representación es siempre un trabajo semiótico abierto del que no hay que prevenirse sino al que hay que atacarse con reflexión, discurso crítico y acción política ... Estamos aquí frente a un feminismo lúdico y reflexivo que escapa del ámbito universitario para encontrar en la producción audiovisual, literaria o performativa sus espacios de acción. A través de las películas de porno feminista kitsch de Annie Sprinkle, de las docuficciones de Monika Treut, de la literatura de

Virginie Despentes o Dorothy Allison, de los comics lésbicos de Alison Bechdel, de las fotografías de Del LaGrace Volcano o de Kael TBlock, de los conciertos salvajes del grupo de punk lesbiano de Tribe8, de las predicaciones neogóticas de Lydia Lunch, o de los pornos transgénero de ciencia-ficción de Shue-Lea Cheang se crea una estética feminista postporno hecha de un tráfico de signos y artefactos culturales y de la resignificación crítica de códigos normativos que el feminismo tradicional consideraba como impropios de la feminidad. **B. Preciado**

Este nuevo feminismo postporno, punk y transcultural nos enseña que la mejor protección contra la violencia de género no es la prohibición de la prostitución sino la toma del poder económico y político de las mujeres y de las minorías migrantes. Del mismo modo, el mejor antídoto contra la pornografía dominante no es la censura, sino la producción de representaciones alternativas de la sexualidad, hechas desde miradas divergentes de la mirada normativa. Así, el objetivo de estos proyectos feministas no sería tanto liberar a las mujeres o conseguir su igualdad legal como dismantelar los dispositivos políticos que producen las diferencias de clase, de raza, de género y de sexualidad haciendo así del feminismo una plataforma artística y política de invención de un futuro común. **B. Preciado**

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/05/despues-del-feminismo-beatriz-preciado.pdf>

El punto de partida debe ser la realidad de que las **mujeres trans** aparecemos como particularmente oprimidas: discriminadas *a radice* en el trabajo, discriminadas como amantes por parte de quienes temen el que dirán, discriminadas en algunas de nuestras familias, que se han olvidado de nosotras, insultadas o vejadas en la calle por el solo hecho de pasar, consideradas como objetivos preferentes por la extrema derecha, negadas incluso por los sindicatos. Para ser mujeres voluntarias, nuestra condición nos cuesta cara ... Lo trans, en la palabra **transfeminismo**, puede sugerir nuestro estilo especial, nuestras asociaciones propias. Lo mismo que se puede hablar del feminismo de otros grupos singularizados. Estoy segura a la vez de que las aspiraciones últimas del transfeminismo no pueden ser distintas de las del feminismo, aunque las inmediatas puedan ser diferentes, porque el feminismo es esencialmente un movimiento por el ser humano, protagonizado por algunas mujeres pero que puede ser también obra de cualquiera que se defina como persona, y cuyas consecuencias están siendo no sólo el bien práctico de todas las mujeres, sino el de todas las personas. **K. Pérez**

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/04/mujertrans-kim-perez.pdf>

¿Quién constituye la imagen más adecuada del feminismo? ¿Quién constituye la imagen más respetable del lesbianismo o de la transexualidad? Tras este tipo de afirmaciones se esconden los miedos privados y públicos de un movimiento feminista y lesbiano acomplejado y conservador, más preocupado por no incomodar y no presentar una imagen “hostil” a la sociedad heteronormativa, que

por reconocer la diversidad de posiciones generizadas, sexuadas y de deseo que se articulan en su seno. En este sentido, debemos recordar la **deuda histórica con las travestis, las camioneras, las locazas, y los chicazos que desde una posición de hipervisibilidad** nada cómoda han sufrido los embates y las críticas desde dentro y desde fuera del movimiento feminista y LGTB sin abandonar la trinchera y la primera línea. **R. Platero**

http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/03/la_masculinidad_de_las_biomujeres-raquel-platero.pdf

Desde los posicionamientos feministas *queer* se ha lanzado una invitación a entender las identidades como afinidades puntuales o posiciones de discurso (Martin, 1993), más que como esencias inmutables e incontaminables. En este sentido, deberían ser los elementos comunes de discriminación los que crearan y fomentaran sensación de comunidad y no una supuesta identidad fija y excluyente. **G. Trujillo**

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/01/del-sujeto-politico-la-mujer-a-la-agencia-de-las-otras-mujeres-gracia-trujillo.pdf>

El cuerpo del Cyborg es el cuerpo del ciberfeminismo, un cuerpo híbrido y monstruoso, y como tal constituye un espacio semántico temible y seductor ...

Las relaciones sociales en la Red, al ser construidas inter-textualmente proporcionan una visión de su significación como multiplicidad de discursos procedentes de diversos campos que se entrecruzan en la vivencia social con el fin de producir efectos de poder en determinados regímenes disciplinarios, que van formando y conformando de formas contradictorias a las maneras en las que se suelen pensar las categorías sociales tales como son las de sexo, cuerpo, maternidad, masculino, femenino, entre otras. **A. García/P. Moreno/J. Sánchez**

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2008/05/antropologia-genero-cibers-i-teoria-queer.pdf>

Esta nueva dimensión del **género virtual, flexible, de-construido o Cyborg** no supone ser una concepción completamente irreal, bebe de las fuentes de la cibernética en la que se haya enmarcado, sirve como estrategia de acción ciberfeminista conformando su identidad y sus medidas reivindicativas. Existe pero es simulado, proporciona una nueva idea de cuerpo, pero sigue siendo virtual, aún así su capacidad de modificar los planos sociales reales en cuanto al género y sus identidades se evidencian en las relaciones sociales y en la cosmovisión del individuo. El Cyborg provoca malestar y se corresponde a lo blasfemo en un sentido de ruptura completa con lo que se puede manejar, con lo conocido y dominado, lo controlado, las identidades binarias, sus representaciones y su lógica relacional social. **A. García/P. Moreno/J. Sánchez**

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2008/05/antropologia-genero-cibers-i-teoria-queer.pdf>

La **postpornografía**, tan ligada al activismo político y situada en la esfera artística contemporánea, se sirve principalmente del vídeo -y la acción en directo- para expresar una suerte de ideología. Requiere espacios de reflexión dedicados a tratar de establecer el origen, la constitución y el desarrollo de los movimientos en torno al postporno, así como al estudio de los problemas fundamentales acerca de cuestiones como el transfeminismo y el transgénero, a través de herramientas al fin y al cabo propias de la tradición filosófica occidental. El transfeminismo se distingue del feminismo clásico por no partir de una única categoría de "mujer", teniendo en cuenta también a los transexuales y abogando por la eliminación de la etiqueta de "enfermo" (despatologización trans), además de defender los derechos de las personas lesbianas, gay, bisexuales, transexuales y *queer*, rompiendo con los estereotipos de género y reivindicando que éste se presenta cada vez más ambiguo, tanto es así que por ello se habla de "transgénero". **M. Salanova**

<http://www.revistaculturalvulture.com/laboratorio-de-ideas/filosofia-del-postporno.html>

Textos de l'eix 1

La mente hétero. Monique Wittig. <http://www.caladona.org/grups/?p=87>

La sexualidad como problema político. Raquel Platero.
<http://www.caladona.org/grups/?p=202>

La legitimación y reivindicación de las prácticas sexuales no normativas en la teoría queer. López Penedo, Susana
http://www.caladona.org/grups/uploads/2008/02/la_legitimacin_y_reivindicacin_de_las_prcticas_sexuales_no_normativas_en_la_teora_queer_susana_lpez_penedo.pdf

Manifiesto Transfeminista- transfronterizo. Transformando feminismos- transformando fronteras.
http://www.sindominio.net/karakola/IMG/pdf_Manifiestofinal2.pdf

Arte desgenerado
http://www.melusina.com/rcs_gene/014-021postporno_PH3921_febrero_2011.pdf

Eix 2

Nos-altres feministes, els racismes que vivim

Ens proposem reflexionar entorn d'aquest eix partint de com vivim els racismes cadascuna de nosaltres, des d'una perspectiva personal. Quina és la meua pràctica racista vers altres dones? Quina és la pràctica racista d'altres dones cap a mi? Quins posicionaments ideològics tenim al voltant dels racismes les dones d'aquí i d'allà?

I tot això sense oblidar que aquestes vivències i plantejaments personals tenen lloc en un marc més ampli que els condiciona: el sistema capitalista patriarcal, heteronormatiu i racista.

En aquest sentit, cal preguntar-se, per exemple, si els racismes que practico, els racismes que pateixo, són funcionals al sistema. I a la inversa: la transformació de les meves pràctiques i plantejaments racistes a un nivell personal, pot ser el camí cap a la construcció d'un món més congruent amb els valors i l'experiència feminista?

En definitiva: com podem comprendre els processos de subordinació que actuen des de les pròpies dones feministes? I com contribuir a l'elaboració d'estratègies per a la pràctica política feminista que considerin la interrelació entre els diferents sistemes d'opressió i subordinació que ens travessen?

Més enllà de les respostes que donem a les qüestions anteriors, creiem que és molt necessària l'anàlisi sobre la forma concreta que prenen els racismes entre les dones del moviment feminista. A continuació teniu un primer intent de concreció d'alguns dels racismes que vivim, segur que els heu identificat i en compartirem molts d'altres:

- Quan parlem de les dones migrades com si es tractés d'un col·lectiu homogeni i perdem de vista la diversitat de condicions, posicions, situacions i contextos que caracteritza cadascuna d'aquestes dones. Aquesta simplificació, al seu torn, facilita la generació de distàncies i fractures simbòliques entre "elles" i "nosaltres". Però en definitiva, podem parlar de "dones immigrades" com a categoria?
- Quan destaquem els problemes, dificultats i carències de les dones migrades com a grup, per sobre dels sabers, les xarxes de suport mutu, la generació d'espais propis de reivindicació de drets de les dones organitzades. Estem essent les dones de diversos orígens aliades estratègiques en la lluita antipatriarcal?

- Quan adoptem una actitud compassiva o paternalista amb una dona pel seu origen. Realment és possible establir relacions horitzontals d'aquesta manera?
- Quan justifiquem obertament actituds racistes i discriminatòries envers les dones per motius d'origen. És aquesta una postura feminista?

Els racismes que vivim tenen múltiples dimensions i ramificacions, que se situen en diverses direccions i s'entrecreuen amb altres variables. Dintre d'un ampli ventall, que va des de postures més subtils a postures més explícites, neguen la diferència cultural i s'esforcen en destacar allò que ens separa. Posar l'èmfasi en el que ens uneix, constitueix una aposta ideològica feminista antiracista. Al seu torn, celebrar la diversitat d'identitats dins del (els) moviment(s) feministe(s), els enriqueix. Ens enriqueix a totes. Ens reafirma en la vella premissa feminista de trencar models, camins preestablerts, convencions socials que imposen un sol model de dona i de feminitat vàlids. Quan reconeixem i acceptem les diferències en cadascuna, els espais feministes de trobada no poden més que ser punts de creativitat en ebullició. El ventall és immens i l'energia està a l'aire, campant a plaer.

A més, ser conscients de com el patriarcat utilitza els seus tentacles per a determinar el nostre dia a dia en funció de la forma que prenen en cadascuna de nosaltres les variables de gènere, ètnia, sexualitat, classe, edat, ens permet veure-les venir, conèixer en profunditat el seu *modus operandi*, prevenir-lo i ser més fortes. Perquè, quan es retallen els drets a qualsevol dona, a qualsevol part del món, se'ns estan retallant a totes.

Fragments de l'eix 2

La denúncia de les precàries condicions laborals de les dones immigrants i el canvi per solucionar aquest fet, és feina de totes nosaltres o no? (...) Crec que és absolutament necessari poder participar i de manera conjunta amb la gent del país en els estudis que es fan sobre la dona immigrant. Volem que ens tractin com a subjectes i no com a objectes d'estudi, tenim totes les capacitats, l'experiència i l'interès per participar en la millora de la nostra condició. Estem fartes d'enquestes i entrevistes que durant anys hem contestat per als mitjans de comunicació, universitaris, polítiques locals i autonòmiques, i la resposta que se n'obté sempre és la mateixa anàlisi que només mostra el dolor i la tragèdia de la immigració (...). **Mª Eugenia Blandón.**

<http://www.caladona.org/revistesclid/caladona57.pdf>

També considero que com a dones i feministes podríem fer valdre el concepte que ens va llegar Marcela Lagarde, sororitat. (amistat entre dones diferents i iguals, còmplices que es proposen treballar, crear i convèncer, que es troben i reconeixen en el feminisme, per a viure la vida amb un sentit profundament

llibertari). Les dones immigrants, segons el moment i les particularitats del propi procés migratori, hem viscut una pèrdua de context familiar, social i polític que dificulta la manera d'apropar-nos a la vivència post-migratòria, per això considero que en les relacions que fem les dones immigrants amb les no immigrants podem rescatar les formes d'expressió particular de cada dona, que no calgui guardar els codis de referència en secret i els puguem mantenir sense sentir-nos obligades a deixar de ser per poder sobreviure, no només econòmicament, sinó també socialment. També podem reforçar els aspectes positius de la immigració emfatitzant el caràcter de fortalesa i d'integritat de les dones que migren i que de vegades sembla que s'hagi perdut durant el transport, però que amb una càlida acollida podríem recuperar més fàcilment”.

Mª Eugenia Blandón. <http://www.caladona.org/revistesclld/caladona57.pdf>

La situació d'invisibilització femenina ha estat la principal lluita de les dones fins a finals dels anys 90. A les Jornades de l'any 1994 el lema va ser precisament aquest –“Les dones immigrades desafien la seva invisibilitat”-. Aquesta situació d'invisibilitat ha significat, també, la falta de resposta a les demandes, necessitats i desitjos de les dones immigrades. La immigració en general s'ha tractat –i es tracta encara avui- com a una qüestió masculina.

Genealogies femenines: les dones immigrades a Catalunya. 20 anys d'associacionisme en femení. Yemanjá, associació de dones immigrades.

D'altra banda, com a dones feministes, és fonamental el fet de reconèixer la millora que les dones immigrants andaluses van aportar a la societat catalana. La desvaloració social de les seves activitats no pot impedir-nos de veure les seves contribucions. Podem fins i tot parlar d'una suposada “xarxa de suport” teixida per dones, les immigrants, que van contribuir a la millora d'altres dones, les autòctones, però que malauradament en ambdós casos les dones hem estat presa de la manipulació i explotació exercides per una estructura social i econòmica desigual i discriminatòria.

Chari Portero. <http://www.caladona.org/revistesclld/caladona57.pdf>

El racisme abunda en la literatura de les feministes blanques, reforçant la supremacia blanca i negant la possibilitat que les dones es vinculin políticament travessant les fronteres ètniques i racials. El rebuig històric de les feministes a prestar atenció i a atacar les jerarquies racials ha trencat el vincle entre raça i classe.

Hooks <http://www.caladona.org/grups/uploads/2011/04/otras-inapropiables-feminismos-desde-las-fronteras-bell-hooks-avtar-brah-chela-sandoval-gloria-anzadua.pdf>

No se trata ya del acercamiento, paternalista o no, a las otras siempre demasiado lejanas, de la solidaridad como expresión política de diferencias inasimilables e

inevitablemente distantes entre sí, sino como sugieren Bhavnani, Brah, Alexander y Mohanty, de la construcción de alianzas transnacionales que cortocircuiten el relativismo, el localismo y la esencialización de las diferencias.

Eskalera Karakola. <http://www.caladona.org/grups/uploads/2011/04/otras-inapropiables-feminismos-desde-las-fronteras-bell-hooks-avtar-brah-chela-sandoval-gloria-anzadua.pdf>

Como feminista, Andalzúa se rebela ante el machismo del nacionalismo chicano y ante sus definiciones limitadas y “disciplinarias” de la tradición; como chicana, a la vez, se enfrenta al etnocentrismo y al clasismo del movimiento feminista anglosajón, y como lesbiana, cuestiona tanto la homofobia del nacionalismo chicano como las visiones heterosexistas del género del movimiento feminista. A partir de su propia experiencia, nos muestra las limitaciones de aquellas políticas de identidad que parten de un criterio de autenticidad y exclusión. No se propone hacer una teoría general de la identidad ni plantear que las identidades siempre se viven como múltiples y contradictorias, simplemente da cuenta de que en el nuevo contexto global, hay muchos sujetos que, como ella, vivimos nuestras identidades como un amasamiento, y a los que “nos zumba la cabeza con lo contradictorio.

Liliana Suárez Navaz, Rosalva Aída Hernández (eds.), 2008.

“Descolonizando el feminismo. Teorías y prácticas desde los márgenes”.

La diferència "no és l'alteritat absoluta, una absència completa d'atributs relacionats o compartits", sinó que existeix dins d'un camp discursiu originador del sistema de relacions del mateix/altre, similar/diferent. Si les lesbianes blanques de classe mitjana rebutgen la diferència i insisteixen en l'alteritat, en l'exclusió absoluta, estem copiant tal qual les estructures de dominació que prevalen a l'actualitat ... Aquesta separació es deu primer que res a la posició hegemònica de la teoria feminista blanca, que sovint condueix que les dones blanques llegeixin l'obra de les dones de color com a antropologia, com si estiguessin aprenent sobre les altres, en comptes d'utilitzar aquests textos per a la introspecció.

Shean Phelan, <http://www.caladona.org/grups/uploads/2011/02/lesbianas-y-mestizas-shane-phelan.pdf>

Frente a imágenes que, sobre todo en el caso de las mujeres negras y las mujeres árabes, presentan a las mujeres recluidas en matrimonios concertados, polígamos o ambos, se empiezan a introducir nuevos perfiles: mujeres trabajadoras, mujeres que han emigrado solas y han contribuido a la economía familiar, mujeres que son capaces de reconstruir sus redes sociales al margen de las masculinas, mujeres con representatividad política y discurso público. El problema, tal como yo lo percibo, es que si bien aparecen más imágenes... luego sí que existe una mayor pluralidad incluso de voces, no se es capaz de trascender esas dos categorías dicotómicas del feminismo occidental. Esa visión que sitúa la agencia de las mujeres en el lado de la emancipación. Y sigue

dejando a las otras, a las que se ubica en la categoría de dependientes, bajo el paraguas de la sumisión”.

M. Jabardo. <http://www.euskomedia.org/PDFAnIt/antropologia/1/06/06039054.pdf>

Quan tracteu la gent com a “els/les altres”, quan dieu que no haurien de ser criticats/des, això no vol dir que no penseu “deixem als/a les nadius/es menjar-se els/les uns/unes als/a les altres! Qui som nosaltres per criticar-los/les!”

Nafisi. <http://www.caladona.org/grups/?p=402>

Bajo la forma del nuevo racismo simbólico (Balibar, 1991), donde la cultura ha pasado a sustituir el lugar que antes ocupaba la noción “raza”, la diferencia cultural se convierte en un elemento decisivo a la hora de marcar, categorizar y jerarquizar a los grupos sociales. Dicha estrategia aparece acompañada de otros dos mecanismos comúnmente empleados: la comparación con otros colectivos de inmigrantes y la negación del racismo”.

Reigada. <http://www.euskomedia.org/PDFAnIt/antropologia/11/06/06099115.pdf>

Vastos sectores de la población en todo el mundo van tomando conciencia de que la única manera ética y racional de relacionarnos con los “otros” es a través del diálogo, con lo que supone de intercambios mutuos y de esfuerzo por conocer mejor. Pero se han dado pocos pasos para extender esta propuesta relacional a las “otras”. Nos sentimos con derecho a adoctrinar, manipular y convertir a las mujeres del Tercer Mundo. Nuestra buena voluntad al respecto es paralela a nuestra ignorancia, y no muy distante de las prácticas misioneras del pasado. Demógrafos, políticos y aun feministas y ecologistas han tomado el relevo de los sacerdotes como maestros/maestras de las conductas “correctas”. Es posible que en la lectura que hacemos de las mujeres del Tercer Mundo sea donde más palpablemente se mantengan los viejos estereotipos racistas y etnocéntricos que creemos haber superado”.

Dolores Juliano. “Las que saben. Subculturas de mujeres”. 1998.

Con mucha más frecuencia las propuestas de cambio social sugeridas por las mujeres han ido en el sentido de promover un mundo más diversificado y tolerante donde convivieran formas de pensar y actuar igualmente válidas. Esta forma amplia de ver el mundo (o esta falta de confianza en que la propia alternativa fuera la única válida) se ha considerado con frecuencia como falta de cuestionamiento, acostumbrados/as como estamos a considerar revolucionarias sólo las propuestas que restan: “no queremos esto, ni esto, ni esto”, y no las que suman: “queremos que se permita y se respete este tipo de conducta, y este otro” (además de los ya existentes).

Dolores Juliano. “Las que saben. Subculturas de mujeres”. 1998.

La situación de dominación y explotación de una raza por otra (o una etnia, porque hoy la palabra raza va teniendo cada vez menos valor científico) ofrece a menudo situaciones o características semejantes a las del sexismo, lo cual no es extraño si se piensa que toda dominación humana está montada sobre el modelo de la de un sexo por el otro. La mujer, en el racismo, es utilizada a su vez por los hombres de uno y otro lado. En la polaridad blanco-negro el primero utiliza a la mujer blanca como elemento de separación, prohibiéndosela al negro, y al mismo tiempo, valiéndose de su mayor poder económico, “compra” los favores de la mujer de color. El negro si puede es posible que se venga del blanco sino directamente sí por medio de la mujer blanca. La violación de una mujer blanca por ejemplo, puede ser una forma de agresión no contra ella misma sino contra aquél-aquellos a quienes pertenece”.

Victoria Sau. “Racismo” a *Diccionario ideológico feminista.*, 2000.

“Quan concebem el mode de vida europeu com a un mer problema a resoldre, pretenem assolir la llibertat basant-nos només en les nostres idees, perquè els pares blancs ens van dir que allò valuós són les idees. Però a mesura que aprofundim en el contacte amb la nostra consciència ancestral i no europea, que veu la vida com a una situació que cal experimentar i amb la qual cal interactuar, anem aprenent a valorar els nostres sentiments i a respectar les fonts ocultes del poder d'on emana el veritable coneixement i, per tant, l'acció duradora.”

Audre Lorde, *La germana, l'estrangera*, 1984.

“Una bona part de la història europea occidental ens condiona per tal que veiem les diferències humanes com a oposicions simplistes: dominant/dominat, bo/dolent, dalt/baix, superior/inferior. En una societat on el que és bo es defineix en funció dels beneficis i no de les necessitats humanes, sempre ha d'existir algun grup de persones que mitjançant l'opressió sistèmica, és portat a sentir-se com si estiguessin de més i a ocupar el lloc dels éssers inferiors deshumanitzats. A la nostra societat aquest grup està compost per les persones negres i del tercer món, per la gent de classe treballadora, per les persones grans i per les dones. “

Audre Lorde, *La germana, l'estrangera*, 1984.

Hubo gentes que nos abrieron su puerta y nos sentaron en su mesa, y nos ofrecieron agasajo, y aún más.”Éramos huéspedes, invitados... Nadie quiso saber qué íbamos pidiendo. Creían que íbamos pidiendo porque nos daban muchas cosas, nos colmaban de dones, nos cubrían como para no vernos, con su generosidad. Pero nosotros no pedíamos eso, pedíamos que nos dejaran dar. Porque llevábamos algo que allí, allá, donde fuera, no tenían; algo que solamente tiene el que ha sido arrancado de raíz, el errante, el que se encuentra un día sin nada bajo el cielo y sin tierra; el que ha sentido el peso del cielo sin tierra que lo sostenga”.

Maria Zambrano. *La tumba de Antígona.* 1989. Mondadori

Hemos de entrar en el mundo de la “otra” sin paternalismos, sin complejos, desde una sintonía de respeto para encontrar soluciones justas y equitativas para todas, porque hoy, el grueso de las mujeres del sur nos encontramos en el grupo de los excluidos de la sociedad del bienestar. Este grupo se está ensanchando poco a poco, como una mancha de aceite, y muchas del norte están ahí. Creo que las preguntas de las mujeres del norte deberían ir por esa dirección ¿Cómo podemos aunar esfuerzos para vencer obstáculos comunes que nos afectan?

Las mujeres subsaharianas que vivimos en el norte, nos hemos basado en los resortes asociativos de nuestra sociedad de origen y estamos formando redes de solidaridad con todas las mujeres del sur, donde, como no, tienen cabida nuestras homólogas del norte y en pie de igualdad, haciendo añicos las fronteras.

Remei Sipi. Las mujeres africanas. Incansables creadoras de estrategias para la vida. Editorial Mey. L'Hospitalet de Llobregat, 1997

“Com esbossar el camí de l'operació del reconeixement?... ‘Jo et reconec’ significa que no puc conèixer-te ni pel pensament ni per la carn... m’ets irreductible, com jo ho sóc per a tu. Som insubstituïbles un/a l’altre/a. Tu m’ets transcendent, inaccessible en un sentit, no només en quant ens sinó també en quant ésser... Reconèixer-te significa o implica respectar-te com a altre/a. Acceptar aturar-me davant teu com davant d’insuperable, un misteri, una llibertat que mai no serà meva, una subjectivitat que mai no serà meva, un meu que mai no serà meu.”

Luce Irigaray. Amo a ti. Bosquejo de una felicidad en la historia. Icaria. Barcelona, 1994.

¿Participar en los espacios feministas que ya existen o construir los propios? Partimos de la idea de que era posible participar en los ya existentes, pero una de las primeras tareas y retos que nos encontramos fue que los colectivos feministas locales, carecen en su gran mayoría de una política de “acogida” y de contar con una mirada estratégica de alianza con colectivos nuevos. Hay una especie de cultura de desconfianza basada en el feministómetro. Nos dimos cuenta que no entrábamos como es razonable en procesos ya instalados, que tienen sus propias dinámicas, prioridades y agendas; de que la realidad de la inmigración no es un asunto abordado, y algunas inmigrantes no nos sentimos reflejadas en tales espacios.

Rechazamos cualquier relación de colonialidad con las inmigrantes, cualquier atisbo de tutelaje; consideramos necesario hacer visibles los estereotipos y prejuicios que ponen en duda la lucha y la capacidad de las mujeres inmigrantes sólo por el hecho de no ser blancas nacidas aquí.

Ana Murcia, del colectivo “Garaipen”, 5 de diciembre del 2009, Jornadas Feministas Estatales. Granada. <http://www.feministas.org/spip.php?article236>

Textos de l'eix 2

“Genealogies femenines: les dones immigrades a Catalunya. 20 anys d'associacionisme en femení”. Yemanjá, associació de dones immigrades.

“Per la creació de relacions no discriminatòries i solidàries entre dones d'arreu que actualment vivim a Catalunya”. María Eugenia Blandón.

<http://www.caladona.org/revistescd/caladona57.pdf>

“Dones immigrants andaluses dels anys seixanta: contribucions invisibilitzades”. Chari Portero.

<http://www.caladona.org/revistescd/caladona57.pdf>

Del feminismo multicultural a la resistencia transfeminista. Ana Murcia, del colectivo “Garaipen”, 5 de diciembre del 2009, Jornadas Feministas Estatales. Granada. Una reflexión desde la experiencia del hacer feminismo del sur en el norte o de un feminismo indovasco. <http://www.feministas.org/spip.php?article236>

Diferentes diferencias y ciudadanías excluyentes: una revisión feminista”. Eskalera Karakola, dins de *tras inapropiables*. Feminismos desde las fronteras

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2011/04/otras-inapropiables-feminismos-desde-las-fronteras-bell-hooks-avtar-brah-chela-sandoval-gloria-anzadua.pdf>

“Las que saben. Subculturas de mujeres”. Dolores Juliano, 1998.

“Descolonizando el feminismo. Teorías y prácticas desde los márgenes”. Liliana Suárez Navaz, Rosalva Aída Hernández (eds.), 2008.

La germana, l'estrangera. Audre Lorde, 1984.

Racismo a Diccionario ideológico feminista. Victoria Sau, 2000.

Eix 3

Mons feministes: xarxes de solidaritat i de relacions alternatives al capitalisme patriarcal heteronormatiu i racista.

Veü 1: M'agrada molt aquest eix penso que pot ser un poti-poti generador de reaccions i accions feministes. Moltes i diferents respostes a la pregunta "Com són els nostres mons feministes?."

Veü 2: Mons feministes dius? Què vols dir? Més d'un món?.

Veü 1: Em refereixo als mons feministes on les dones feministes vivim cada dia. Mons propis, plens de noves relacions, paraules, dubtes, tristors, pors, aventures, emocions... I també poder aprofitar per parlar dels mons que estem construint, de les alternatives que obrim i obrem, i les experiències que ja existeixen arreu del món. I perquè no, també dels mons que ens imaginem i en els quals ens agradaria poder viure.

Veü 3: Vols dir parlar també dels nostres somnis, compartir imaginaris?... Ara que m'hi fas pensar... el meu somni és un món feminista de dones!

Veü 2: Mmm!, no sé si em convenç. Aquest tema és molt ampli i no l'entenc gaire. Vols dir que hem de parlar d'això a l'escola. No ho veig clar. Ja ho deies bé al principi, ja, ...això serà un poti-poti, quin desordre... mare meva!

Veü 3: Doncs a mi ja em comença a agradar això dels "Mons feministes". Parlar de com són les nostres comunitats feministes. En el dia a dia hi ha tantes coses per fer que poques vegades tenim l'oportunitat de dir-nos el que ens agrada més de nosaltres mateixes, o el que trobem més a faltar, o el que no ens agrada gens. ..

Veü 2: Bé, potser sí. El que trobo molt important és que també parlem de la globalització i de com les feministes i els feminismes treballem i ens organitzem en tant que xarxa mundial de contrapoder.

Veü 3: I per a mi també es tracta de parlar de nosaltres, com a moviment i des de la nostra genealogia, però també des de la nostra realitat quotidiana i l'experiència personal....

Veü 1: Teories, pràctiques, experiències, globalitats i proximitats, uuuuu! quantes coses... Ah! i sense oblidar que ens ho hem de passar tot pel cos! Sí, de debò, ara que ho començo a entendre crec que això del cos és molt important. Ja veureu, ja!

Veü 2: D'acord, però... que hi haurà textos per a llegir abans? A mi, la veritat, m'ajuda a situar-me. A veure si al final l'eix aquest anirà d'una altra cosa. Perquè això del capitalisme patriarcal heteronormatiu i racista, sembla una mica fort, oi?

Veü 1: Sí, noia, tens molta raó. Ens ho sembla a totes.

Fragments de l'eix 3

Queremos el paraíso, no el 30 % del infierno neoliberal.

Graffiti de Mujeres Creando, Bolivia

A Passaltemps *no tornes a casa massa tard, ni et lleves massa aviat, ni vas a un mal barri, ni sense acompanyant*. No pots sortir mai de la teranyina del parentiu per esdevenir presa sexual de desconeguts, perquè no hi ha preses ni desconeguts: la teranyina és mundial. A tot Passaltemps no hi ha ningú que pugui impedir-te que vagis on tu vulguis (encara que pots arriscar-hi la vida, si et ve de gust), no hi ha ningú que et segueixi per a intentar torbar-te dient-te obscenitats a cau d'orella, ningú que intenti violar-te, ningú que t'avisi contra els perills del carrer (...)

Joanna Russ, 1975. *L'home femella*.

L'experiència pot ser també reconstruïda, recordada, rearticulada. Una manera de fer-ho és la lectura i la re-lectura de la ficció, de manera que es creï l'efecte de tenir accés a la vida i a la consciència d'unes altres, siguin aquestes altres una persona individual o col·lectiva, amb un temps viscut anomenat història.

Donna J. Haraway 1995. *Ciencia, cyborgs y mujeres la reinención de la naturaleza*. Madrid: Cátedra.

Al principi, si alguna vegada va haver-hi un principi, totes les amants es deien amazones. I vivien juntes, estimant-se, celebrant-se, jugant, en aquell temps en què el treball encara era un joc. Les amants, en el jardí terrestre, es van dir amazones durant tota l'edat d'or. Després, amb l'establiment de les primeres ciutats, un gran nombre d'amants van trencar l'harmonia original i es van nomenar mares. Amazones va tenir llavors per a elles sentit de filla, eternament nena, immadura, aquella-que-no-assumeix-el-seu-destí. Les amazones van ser desterrades de les ciutats de les mares. És en aquest moment quan es van tornar violentes i van lluitar per defensar l'harmonia.

Monique Wittig, 1975. *Borrador para un diccionario de amantes*,

La Nación Lesbiana fue el proyecto utópico, el sueño de las nuevas amazonas de los 70, y aun cuando fracasó, la febril actividad militante y comprometida de las feministas lesbianas a lo largo de la década, tuvo un efecto imperecedero: la creación de una conciencia de sororidad. La sororidad, el sentimiento de comunidad entre mujeres, se extendió como la pólvora, gracias a los festivales de música de mujeres, de inmenso éxito y poder de convocatoria en aquellos años, y gracias a las editoriales, periódicos y revistas tanto feministas como lesbianas, a las librerías feministas y lesbianas y a los lugares de encuentro, que crearon toda una infraestructura de redes de apoyo a y entre mujeres.

Beatriz Suárez Briones, *Historia(s) lesbiana(s), teoría(s) lesbiana(s)*

<http://www.caladona.org/grups/?p=394>

Otro mundo menos visible directamente, es el mundo de las mujeres salvajes... es un mundo donde existe el deseo de vivir, el entusiasmo, el fuego, la vida en armonía con la tierra, la esperanza, los recuerdos. Es el mundo de las mujeres que han salido de la prisión y han elegido la huida, poniéndose en eterno viaje, dejando atrás su ser destruido... Estas compañeras de viaje recuperan la memoria profunda y desarrollan sus propias pasiones: la rabia, la risa... para encontrar sus verdaderas fuerzas como brujas. Para descubrir este segundo mundo, el nuestro, no podemos seguir mirando, oyendo, tocando, pensando bajo las formas que nos impone el patriarcado. Hay que mirar más allá de los dos ojos, saber ver detrás, saber ver más allá. Hay que oír más allá de las dos orejas, con el oído interior... Hay que analizar todas las trampas que nos pone el mundo patriarcal.

Gretel Amman. *Escritos.* Associació de dones per a la celebració dels 20 anys de les primeres Jornades Catalanes de la Dona. Barcelona, 2000.

Volem poder dir sí al treball i sí a la maternitat sense sentir-nos obligades a triar... A l'època de la meva mare la maternitat no era una elecció, però el treball sí. Avui, en canvi, la maternitat és una elecció, i el treball una necessitat. El treball no calia com avui i els nostres pares eren més rics que els nostres marits. La meva mare va triar treballar perquè per a ella era una conquesta. Jo avui no podria quedar-me a casa i he triat tenir nens. Existeix aquesta paradoxa. És un punt de força i de debilitat juntes.

Gruppo lavoro de la Librería de mujeres de Milán. Imagínate que el trabajo. Milán, 2009

Si en los años setenta/ochenta uno de los retos principales para las mujeres fue romper la identificación entre mujer y madre, en la actualidad lo sería deshacer la equivalencia entre mujer y cuidadora... lo cual no va en contra ni mucho menos de construir un mundo basado en el reconocimiento, la reciprocidad, la solidaridad y el apoyo mutuo. Más aún, uno de los desafíos más difíciles pero más urgentes hoy día es, a mi entender, cuestionar en profundidad la identificación entre mujer y sujeto amoroso, descentrar el amor de la identidad "femenina" o, incluso, feminista. Pero, miro a mi alrededor y no encuentro cuerpos políticos colectivos que sean subversivos a ese nivel.

Mari Luz Esteban. *Cuerpos y políticas feministas.* Jornadas Estatales Feministas de Granada. <http://www.feministas.org/spip.php?article225>

La *cuidanía* es, para nosotras, la forma de entender a los sujetos, a la gente, en una sociedad que ponga la vida en el centro; no cualquier vida, una vida que merezca la pena ser vivida y sea sostenible en el entorno ecológico. No implica una renuncia a valores clave propios de la idea más radical de ciudadanía, como la libertad, la igualdad, o la reivindicación del sujeto político "ciudadano" frente al sujeto mercantil "cliente". Pero sí significa intentar un movimiento estratégico que nos permita ir más allá, reteniendo esos valores, pero cuestionando que sean posibles dentro de un sistema capitalista. Tanto rollo y tantas palabras.... para

terminar con una sola: ante la crisis, la de los cuidados, la financiera, la que sea, ante la urgencia de articular un feminismo anticapitalista diverso, una apuesta por la *cuidanía*.

Amaia Orozco. Jornadas Feministas Estatales, Granada. 2009. <http://www.feministas.org/spip.php?article239>

Podem aportar aquesta capacitat de pensar, des de nosaltres mateixes, tots els problemes de la humanitat. Es tracta d'un procés d'empoderament en el qual ens podem sostreure al pensament patriarcal que ha marcat amb ferro roent la nostra capacitat de pensar. Això vol dir revisar un a un tots els conceptes que hem après, passar-los pel nostre estómac, el nostre cor i el nostre cap. Seleccionar aquells que ens serveixen d'alguna manera i rebutjar sense complexos aquells que no estan fets a la nostra mida.

Anna Bosch i Pareras. "La terra plora llàgrimes de petroli. Dones que alimenten la vida". Caladona. Barcelona, 2010

Las mujeres, en especial las lesbianas, hemos creado redes de solidaridad y relaciones alternativas que están esperando ser nombradas, o sea, reconocidas. La Ex, esa amiga-hermana a la que me refería anteriormente, esa persona con quien la confianza y el vínculo tienen un valor comparable al del parentesco, es una figura creada por las lesbianas.

Por otra parte, ¿Quién no ha participado en lo que pondríamos llamar una BAD (Brigadas de Ayuda Desinteresada) o, si se prefiere, una BAS (Brigadas de Acción Solidaria), organizada para colaborar en la mudanza de una amiga, en la pintura de una casa o en la limpieza de un jardín? Y cuántas... ¡Cuántas veces hemos soñado y comentado ese proyecto idílico de una casa para mujeres con espacios individuales y comunes! Esa especie de comuna reciclada está, no solo en la mente de muchas sino en proyectos concretos. Invadir un pueblo, comprar una casa rural entre varias o hacerse con un edificio entero en la ciudad, son iniciativas que se están estudiando más allá de la fantasía de una noche de borrachera. Es un plan que me he atrevido a denominar Proyecto UTM mediante el cual, se solicita a las autoridades que nos dejen Un Trozo de Mundo a unas cuantas y ya nos lo montaremos.

Isabel Franc. "Estrategias culturales en el nuevo lesbianismo". III Jornadas de Políticas Lésbicas. San Sebastián, 2008 <http://www.caladona.org/grups/?p=323>

Tratamos de construir solidaridades y complicidades entre mujeres, en el Sur, en el Norte o entre el Sur-Sur, Norte-Norte porque si bien entendemos que existen desigualdades estructurales de raza, clase, regiones, entre mujeres, aspiramos a que estas desaparezcan, pues se hace necesario unir los sueños más allá de las fronteras que nos impone el patriarcado. El feminismo siempre fue internacionalista y hoy, ante este mundo globalizado lo tiene que seguir siendo. La construcción colectiva es nuestra apuesta principal, y tratamos de darle

contenido en nuestras vidas cotidianas, con nuestros afectos más cercanos, nuestras familias de origen, nuestros grupos de acción política, en las comunidades donde vivimos. (...)

Tenemos que inventar, imaginar, porque para lo que aspiramos no hay modelo, pero esa es a la vez nuestra ventaja, pues nos hace salir de toda lógica patriarcal. Hay que entonces subvertir, desobedecer, porque “solo la desobediencia nos hará libres”.

Ochy Curiel. *Feminismo y Democracia.* X Encuentro Feminista de América Latina y El Caribe. 2005, Sierra Negra, Sao Paulo.

<http://alainet.org/active/9516&lang=es>

Qüestions pràctiques i de logística

- **Espai infantil**
Per poder fer previsió de l'espai i dels recursos, feu-nos saber (abans del dia 1 de juny) les que el vulgueu utilitzar. Dieu el nombre de criatures i l'edat, porfaaaa!
- Porteu **calces** per penjar-les (sí, sí, ja ho heu entès bé: calcetes, "bragas")
- El dissabte a la tarda, al final de l'Escola, farem un **brindis-cloenda**
- **FESTA divendres 3 de juny, a les 23,15h.**
Recordeu el divendres festa a la Farinera del Clot-el Brot, Gran Via de les Corts Catalanes, 837. (Metro L1 Glòries)